

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82570,Lopuszanski-Jan-Tadeusz.html>
2022-09-30, 07:59

Łopuszański Jan Tadeusz

ŁOPUSZAŃSKI Jan Tadeusz (21 X 1923, Lwów – 30 IV 2008, Wrocław), fizyk, syn Władysława, prawnika, oraz Janiny Kuźmich.

Uczył się we Lwowie, początkowo w domu, a potem kolejno w prywatnym gimnazjum J. Niemca, w IV Gimnazjum przy ul. Nikorowicza i w XI Gimnazjum przy ul. Szymonowiczów, które po zajęciu Lwowa przez bolszewików przekształcono w koedukacyjną szkołę 10-letnią. W II 1941 został aresztowany i wtrącony do więzienia; 12 VI skazano go „za działalność antysowiecką” na 10 lat więzienia na Syberii. Atak Niemiec na ZSRR uratował go od wykonania tego wyroku.

Podczas okupacji niemieckiej Ł. uczył się na tajnych kompletach i zdał tajną maturę. Pracował najpierw w sklepie, a potem jako karmiciel wszy w instytucie R. Weigla. Po wyparciu Niemców ze Lwowa wstąpił na politechnikę na kierunek drogowo-wodny. W młodości nie miał preferencji do nauk ścisłych i zamierzał uczyć się w liceum humanistycznym. Jednak na tajnych kompletach zasmakował w matematyce i fizyce. O wyborze politechniki przez Ł. zdecydowało to, że jej studenci byli zwolnieni od służby wojskowej. W V 1945 został repatriowany i znalazł się we Wrocławiu. Prorektorem ówczesnych połączonych tamtejszych uczelni, uniwersytetu i politechniki, był S. Loria, który znał matkę Ł. i zatrudnił go jako tzw. koasystenta. Ł. studiował, ale prowadził też zajęcia ze studentami w I Pracowni Fizycznej będąc, jak wspominał, „zawsze o jedno ćwiczenie mądrzejszy od studentów”.

W 1950 Ł. uzyskał magisterium, a w 1955 doktorat na podstawie rozprawy z fizyki statystycznej. W obu przypadkach jego opiekunem naukowym był R.S. Ingarden. Obrona doktoratu odbyła się jednak w Krakowie na UJ, a oficjalnym promotorem był prof. J. Weyssenhoff, ponieważ w

tym czasie uczelnia wrocławska nie miała jeszcze prawa nadawania doktoratów. W 1956 ł. został mianowany docentem, a w 1959 – profesorem nadzwyczajnym.

Do 1958 ł. prowadził badania w fizyce statystycznej, zwłaszcza w teorii kaskad promieniowania kosmicznego. Jego ówczesne prace były często cytowane nawet po wielu latach. W 1958 zajął się kwantową teorią pola, a od 1965 – badaniami własności symetrii pól kwantowych. Szczególnie duże znaczenie miała jego praca wykonana w 1975 z R. Haagiem i M. Sohniusem. Podane tam twierdzenie Haaga-Łopuszańskiego-Sohniusa ukierunkowało dalsze badania w supersymetrycznych teoriach pola.

Spośród książek ł. trzeba wymienić zwłaszcza *An Introduction to Symmetry and Supersymmetry in Quantum Field Theory* (1991) oraz *The Inverse Problem in Quantum Mechanics* (1999).

Ł. był obok J. Rzewuskiego współtwórcą silnego ośrodka fizyki teoretycznej na Uniw. Wrocławskim. W 1971–84 kierował Inst. Fizyki Teoretycznej. Był jednym z głównych inicjatorów Międzynarodowej Zimowej Szkoły Fizyki Teoretycznej w Karpaczu, dorocznej konferencji, która osiągnęła wysoki światowy poziom.

Za swe osiągnięcia ł. uzyskał wiele prestiżowych wyróżnień. Był członkiem PAN.

W parze z odwagą winien iść rozsądek – Rozmowa z Janem Łopuszańskim, „Postępy Fizyki” 2001, t. 52, z. 1.

Andrzej Kajetan Wróblewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)